

Między kontynuacją a adaptacją: polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne państw bałtyckich

Piotr Szymański

Państwa bałtyckie odpowiedziały na aneksję Krymu i zwiększenie rosyjskiej aktywności wojskowej w regionie nordycko-bałtyckim działaniami ukierunkowanymi na wzmocnienie własnego potencjału militarnego. Towarzyszy temu intensyfikacja zabiegów na rzecz zwiększenia obecności USA i NATO na ich terytorium. Zmiany w polityce bezpieczeństwa i siłach zbrojnych Litwy, Łotwy i Estonii obejmują m.in. podniesienie wydatków obronnych, wzrost liczby żołnierzy i członków ochotniczych formacji obrony terytorialnej, przyspieszenie programów modernizacyjnych, a w przypadku Litwy wznowienie poboru. W najbliższych latach państwa bałtyckie skoncentrują się na rozwoju zdolności w zakresie obrony własnego terytorium. Równocześnie Litwa, Łotwa i Estonia nie zrezygnują z udziału w misjach zagranicznych NATO, które stanowi gwarancję ich bezpieczeństwa. Realizacja tych planów będzie zależeć przede wszystkim od sytuacji gospodarczo-demograficznej Litwy, Łotwy i Estonii.

Ewolucja polityki bezpieczeństwa i obrony państw bałtyckich

Rozpad ZSRR sprawił, że Litwa, Łotwa i Estonia stanęły przed wyzwaniem określenia założeń polityki bezpieczeństwa i budowy zdolności obronnych. W pierwszej połowie lat 90. państwa bałtyckie rozważały trzy kierunki polityki bezpieczeństwa: (a) neutralność lub bezaliansowość; (b) trójstronny sojusz (przy bliskiej współpracy wojskowej z krajami nordyckimi); (c) dążenie do członkostwa w NATO i UE¹. Pierwsze dwie opcje traktowano jako tymczasową alternatywę dla natowskich gwarancji bezpieczeństwa, gdyż pole manewru Litwy, Łotwy i Estonii ograniczały stacjonujące na ich terytorium garnizony rosyjskie (do lat 1993 i 1994). Polityka zagraniczna państw bałtyckich kształtowała się wówczas w oparciu o pozytywny wizerunek Zachodu i negatywny obraz Rosji. Państwa bałtyckie postrze-

gały Rosję jako zagrożenie dla suwerenności oraz tożsamości narodowej². Obawę przed rosyjskim rewizjonizmem i włączeniem do rosyjskiej strefy wpływów powodowało doświadczenie 50-letniej okupacji, a także obecność mniejszości rosyjskojęzycznej. Pogłębiały ją rosyjskie działania obliczone na uniemożliwienie integracji państw bałtyckich z Zachodem (groźby użycia siły, prowokacje, presja gospodarcza, podnoszenie kwestii łamania praw ludności rosyjskojęzycznej)³. Wobec tego w połowie lat 90. państwa bałtyckie zdefiniowały uzyskanie członkostwa w NATO i UE jako cel polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (przystępując do natowskiego programu Partnerstwo dla Pokoju oraz podpisując umowy stowarzyszeniowe z UE).

W momencie przywrócenia niepodległości państwa bałtyckie nie dysponowały własnymi siłami zbrojnymi. Tworzenie armii narodowych,

¹ G. Miniotaitė, Lithuania's Evolving Security and Defence Policy: Problems and Prospects, w: R. Lopata, J. Novagrockienė, G. Vitkus (red.), Lithuanian Annual Strategic Review 2006, Military Academy of Lithuania 2007, s. 179.

² J. Kozakiewicz, Polityka bezpieczeństwa państw bałtyckich, Instytut Studiów Strategicznych, Kraków 2003, s. 105-247.

³ Rosjanie dążyli do powiązania wycofywania swoich wojsk z państw bałtyckich z problemem przestrzegania praw mniejszości rosyjskojęzycznej na Łotwie i w Estonii.

rozpoczęte w latach 1990–1991, stało się ważnym elementem odrodzenia ich państwowości. Litwa, Łotwa i Estonia musiały od podstaw zbudować struktury poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, systemy dowodzenia, szkolenia, edukacji wojskowej i resorty obrony. W latach 90. państwa bałtyckie, podobnie jak większość ówczesnej Europy, rozwijały model armii poborowej z dużą bazą rezerw, uzupełnianych ochotniczymi formacjami obrony terytorialnej (OT).

Po przywróceniu niepodległości Litwa, Łotwa i Estonia rozpoczęły budowę sił zbrojnych od podstaw.

W zakresie pozyskiwania uzbrojenia i sprzętu wojskowego (UiSW), szkolenia żołnierzy oraz wdrażania natowskich standardów Litwa, Łotwa i Estonia współpracowały z szeregiem państw – głównie krajami nordyckimi, Niemcami, Holandią, Wielką Brytanią, USA i Izraelem. Przełożyło się to na zróżnicowane wyposażenie sił zbrojnych (przekazywane lub sprzedawane na preferencyjnych warunkach), utrudnienia w trójstronnej współpracy wojskowej oraz rozwój odmiennych kultur strategicznych państw bałtyckich⁴.

Litwa, Łotwa i Estonia zostały członkami NATO w 2004 roku. Uzyskanie gwarancji sojuszniczych zwiększyło poczucie bezpieczeństwa państw bałtyckich, które w dokumentach strategicznych uznały scenariusz zbrojnej agresji przeciwko któremukolwiek członkowi Sojuszu za nierealny⁵. Litwa, Łotwa i częściowo Estonia podporządkowały się obowiązującej w NATO doktrynie, kładącej nacisk na operacje poza obszarem trak-

tatowym. Państwa bałtyckie zwiększyły udział w misjach zagranicznych (od połowy lat 90. były obecne w operacjach ONZ na Bałkanach i Bliskim Wschodzie, najczęściej w ramach duńskich kontyngentów). Prawdziwy sprawdzian dla Litwy, Łotwy i Estonii stanowiło zaangażowanie w działania ekspedycyjne NATO i USA w latach 2003–2014 w Afganistanie (natowska ISAF) i Iraku (amerykańska Iraqi Freedom). Wkład państw bałtyckich w misje zagraniczne, proporcjonalnie do ich potencjału demograficznego, był jednym z największych w NATO⁶. Udział w misjach zawążył na kierunku modernizacji litewskich i łotewskich sił zbrojnych – nastąpiła ich profesjonalizacja (Łotwa zrezygnowała z poboru w 2006 roku, a Litwa dwa lata później) połączona z rozwojem potencjału ekspedycyjnego kosztem zdolności do obrony własnego terytorium. W obydwu państwach reformy wiązały się z redukcją liczby personelu wojskowego, żołnierzy rezerwy i członków OT (na Litwie OT włączono do wojsk lądowych w 2003 roku) oraz inwestycjami w marynarkę wojenną i wojska specjalne. Estonia zachowała większy dystans do doktrynalnych zmian w NATO (przy aktywnym uczestnictwie w misjach zagranicznych) – utrzymała pobór, duże zdolności mobilizacyjne i zasadę obrony totalnej zakładającej udział wszystkich struktur wojskowych, cywilnych i instytucji państwowych w obronie państwa.

Państwa bałtyckie dysponują niewielkim potencjałem militarnym i nie są zdolne do samodzielnej obrony (zob. Aneks 1). Decyduje o tym przede wszystkim mała liczebność i słabe wyposażenie ich sił zbrojnych. W niektórych obszarach Litwa, Łotwa i Estonia rozpoczyna-

⁴ Mimo przeszkód od połowy lat 90. państwa bałtyckie rozwijają trójstronną współpracę wojskową. Obejmuje ona przygotowanie do udziału w misjach zagranicznych (BALTBAT), nadzór przestrzeni powietrznej (BALTRON), ochronę przeciwminową (BALTRON) oraz kształcenie wojskowe (BALDEFCOL).

⁵ E. Männik, *The Evolution of Baltic Security and Defence Strategies*, w: T. Lawrence, T. Jermalavicius (red.), *Apprenticeship, Partnership, Membership: Twenty Years of Defence Development in the Baltic States*, s. 30.

⁶ W Iraku żołnierze z państw bałtyckich pełnili służbę w trzech sektorach: amerykańskim centralnym (estoński pluton), polskim (litewski pluton, łotewska kompania) i brytyjskim (litewski pluton). W Afganistanie kolejne rotacje żołnierzy były realizowane przez siły wielkości kompanii. Kontyngent litewski dowodził Zespołem Odbudowy (PRT) w prowincji Ghor, łotewski wszedł w skład norweskiego PRT w prowincji Majmana, a estoński został podporządkowany Brytyjczykom w prowincji Helmand. P. Paljak, *Participation In International Military Operations*, w: T. Lawrence, T. Jermalavicius (red.), *op. cit.*, s. 224.

ją dopiero budowę zdolności (np. mechanizacja piechoty na Łotwie). Z powodu ograniczeń budżetowych państwa bałtyckie nie posiadają lotnictwa bojowego (zadania sił powietrznych zawężono do transportu i szkolenia), a wojska lądowe pozbawione są czołgów. Na misjach zagranicznych są one gotowe do szybkiego rozmieszczenia kompanii wojsk lądowych, wojsk specjalnych lub wsparcia morskich działań patrolowych/ochrony przeciwminowej. Podstawowym rodzajem sił zbrojnych państw bałtyckich są wojska lądowe (w każdym kraju ich trzon stanowi brygada piechoty), posiadające ograniczone zdolności w zakresie działań przeciwpancernych i obrony przeciwlotniczej⁷.

Bałtycka odpowiedź na Krym

Atak cybernetyczny na Estonię (2007) i wojna rosyjsko-gruzińska (2008) wywołały zaniepokojenie państw bałtyckich, wpływając na percepcję potencjalnych zagrożeń. W dokumentach strategicznych z lat 2010–2012 państwa bałtyckie więcej uwagi poświęciły zagrożeniom konwencjonalnym, działalności obcych służb specjalnych i cyberbezpieczeństwu, odnotowując dążenie Rosji do odzyskania statusu globalnego mocarstwa oraz wzrost napięć na linii Rosja–NATO⁸. W 2012 roku Litwa i Łotwa ogłosiły podniesienie wydatków na obronę do poziomu 2% PKB, jednak kryzys finansowy sprawił, że nie zrealizowały tej deklaracji⁹. Aneksja Krymu w marcu 2014

roku stała się katalizatorem debaty publicznej o polityce bezpieczeństwa i obrony w państwach bałtyckich. Część polityków, wojskowych i ekspertów zaczęła przedstawiać Rosję jako bezpośrednie zagrożenie dla suwerenności i integralności terytorialnej. Dyskutowane scenariusze potencjalnego kryzysu objęły szerokie spektrum zagrożeń: konwencjonalny atak zbrojny, działania niekonwencjonalne (m.in. wojna informacyjna, cyberataki, dywersja, inspirowanie protestów mniejszości), presję gospodarczą, a nawet taktyczne użycie broni nuklearnej. Resorty obrony państw bałtyckich nie wykluczają zagrożenia zbrojną agresją, ale uznają ją za mało prawdopodobną. W odpowiedzi na rosyjskie działania państwa bałtyckie zintensyfikowały wysiłki na rzecz zwiększenia własnego potencjału militarnego oraz zabiegi o stałą obecność sił NATO na ich terytorium. Najwięcej zmian w siłach zbrojnych wprowadziła Litwa i częściowo Łotwa.

Rosyjska agresja na Ukrainę była katalizatorem debaty publicznej na temat polityki bezpieczeństwa i obrony w państwach bałtyckich.

W Estonii przeważają elementy kontynuacji. (1) **Wzrost wydatków na cele obronne.** W reakcji na rosyjską interwencję na Ukrainie Litwa i Łotwa w 2014 roku zobowiązały się do stopniowego podnoszenia nakładów na obronę do 2% PKB w roku 2020¹⁰. Decyzje Litwy i Łotwy są krokiem w kierunku zakończenia pięcioletniego okresu niedoinwestowania sił zbrojnych (zob. Aneks 2). Estonia utrzymuje finansowanie sił zbrojnych na postulowanym przez NATO poziomie 2% PKB od 2012 roku. W 2015 roku tempo wzrostu gospodarczego w państwach bałtyckich umożliwiło podniesienie wydatków na cele obronne, które na Litwie wynoszą

⁷ J. Gotkowska, O. Osica (red.), *W regionie siła? Stan i perspektywy współpracy wojskowej wybranych państw obszaru od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego, Raport OSW*, Warszawa 2012, s. 52-55, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/w_regionie_sila_1.pdf

⁸ National Security Concept of Estonia (2010), <http://www.kaitseministeerium.ee/en/objectives-activities/basic-national-defence-documents>; The National Security Concept of the Republic of Latvia (2011), State Defence Concept (Łotwa, 2012), http://www.mod.gov.lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana/Koncepcijas.aspx; National security strategy (Litwa, 2012), The Military Strategy Of the Republic of Lithuania (2012), http://www.kam.lt/en/defence_policy_1053/important_documents.html

⁹ W latach 2007–2010 budżety obrony państw bałtyckich skurczyły się o ok. 40% (na Łotwie o ponad połowę w latach 2007–2012). Reakcje państw bałtyckich ograniczały także zobowiązania wynikające z udziału w misjach zagranicznych.

¹⁰ Obecnie obydwa rządy planują osiągnięcie celu w roku 2018. W 2014 roku Litwa wydała na obronę 0,8% a Łotwa 0,9% PKB.

425 mln euro, na Łotwie 254 mln euro, w Estonii 412 mln euro (wzrost o odpowiednio o 50%, 14,9% i 7,3% w stosunku do roku 2014)¹¹. Rok 2016 utrwalił tendencję wzrostową.

(2) Przyspieszenie modernizacji sił zbrojnych.

Podniesienie wydatków obronnych umożliwi państwom bałtyckim zwiększenie inwestycji w nowe UiSW oraz ograniczy opóźnienia w realizacji planów modernizacji sił zbrojnych (obejmują one m.in. mechanizację piechoty, wzmocnienie potencjału przeciwpancernego, artyleryjskiego i obrony przeciwlotniczej). W latach 2014–2015 państwa bałtyckie dokonały zakupów ciężkiego sprzętu: Estonia pozyskała 44 bojowe wozy piechoty CV-9035NL od Holandii, Łotwa 123 pojazdy opancerzone z rodziny CVR(T) od Wielkiej Brytanii, a Litwa m.in. 21 samobieżnych haubic armat PzH 2000 od Niemiec. Powyższe zakupy UiSW, wbrew narracji medialnej, nie stanowiły reakcji na aneksję Krymu, będąc efektem wieloletnich przygotowań. Bezpośrednią odpowiedzią był natomiast zakup przez Litwę polskich przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych GROM w 2014 roku (37,6 mln euro z pozabudżetowych funduszy). Wobec rozwijania przez Rosję zdolności do projekcji siły państwa bałtyckie zwiększyły inwestycje w rozpoznanie, wczesne ostrzeżenie i wzmocnienie kontroli przestrzeni powietrznej. Łotwa podjęła decyzję o zakupie 3 wieloczynnościowych radarów średniego zasięgu TPS-77 MRR (październik 2015), które uzupełnią 3 wcześniej pozyskane radary AN/TPS-77¹².

(3) Zmiany w wielkości, strukturze i szkoleniu sił zbrojnych. Wobec braków kadrowych w wielu jednostkach Litwa i Łotwa zdecydowały

o zwiększeniu liczby żołnierzy. W maju 2015 roku Litwa wznowiła pobór na okres 5 lat (dziewięciomiesięczna służba, pierwszeństwo mają ochotnicy). Resort obrony planuje szkolenie 3 tys. poborowych rocznie. Pozwoli to zwiększyć liczbę żołnierzy (dwukrotnie do 2021 roku), odbudować system rezerw, a także sformować drugą brygadę piechoty. Uzupelnienia obejmą przede wszystkim zmechanizowaną brygadę „Żelazny Wilk” (skompletowanie na poziomie 70–90% do 2020 roku)¹³.

W odpowiedzi na aneksję Krymu państwa bałtyckie zapowiedziały podniesienie poziomu gotowości części jednostek wojskowych, aby skrócić czas reakcji na zagrożenia niekonwencjonalne.

Na Łotwie Ministerstwo Obrony planuje zwiększenie liczebności wojsk regularnych z 5,3 tys. do 6 tys. żołnierzy w 2018 roku i formacji OT z 8 do 12 tys. (do 2020 roku). Estonia zwiększyła liczbę personelu sił powietrznych (z 250 do 400) i marynarki wojennej (z 200 do 300) oraz konsekwentnie rozwija formacje OT (z ok. 24 tys. do 30 tys. członków do roku 2022). Elementem reakcji państw bałtyckich na konflikt rosyjsko-ukraiński była zapowiedź **podniesienia poziomu gotowości** części jednostek tak, aby szybciej reagować na zagrożenia niekonwencjonalne (zajmowanie budynków administracji publicznej, ataki na infrastrukturę krytyczną, przenikanie uzbrojonych grup przez granicę). Największą aktywnością wykazała się Litwa, która w 2014 roku wydzieliła 2,5 tys. żołnierzy do komponentu szybkiego reagowa-

¹¹ Media backgrounder, Military spending in Europe in the wake of the Ukraine crisis, SIPRI, 13.04.2015, <http://www.sipri.org/media/website-photos/millex-media-backgrounder-2015>

¹² Po 2016 roku na Litwie zainstalowane zostaną 3 trójwspółrzędne radary dalekiego zasięgu (ze środków Agencji Łączności i Informatyki NATO oraz Agencji Wsparcia NATO w ramach wzmocnienia Zintegrowanego Systemu Obrony Powietrznej NATO), które zastąpią poradziecki sprzęt. Estonia posiada 2 radary długiego zasięgu Ground Master 403 (zakupione wspólnie z Finlandią w 2009 roku).

¹³ Number of professional soldiers in Lithuania to double over next five years, *The Baltic Times*, 05.06.2015, http://www.baltictimes.com/number_of_professional_soldiers_in_lithuania_to_double_over_next_five_years/; Krašto apsaugos ministro 2015–2020 m. gairės (Guidelines of the Minister of National Defence 2015–2020), Ministerstwo Obrony Narodowej (Litwa), 27.01.2015, http://www.kam.lt/lt/veikla_576/planavimo_dokumentai_579.html

nia (dwa najlepiej wyposażone bataliony wojsk lądowych, po 800 żołnierzy każdy, ze wsparciem sił powietrznych, specjalnych i zapleczem logistycznym). Resort obrony deklaruje, że część oddziałów jest zdolna do podjęcia działań w ciągu 2 godzin od wydania dyspozycji¹⁴.

Litwa, Łotwa i Estonia inwestują w rozwój infrastruktury wojskowej i logistyki, zwiększając możliwości przyjmowania sojuszniczego wsparcia.

Łotwa zapowiedziała podniesienie poziomu gotowości elementów ochotniczych formacji OT do 2018 roku (po jednej kompanii z każdego batalionu – łącznie 18). W Estonii dowództwo OT zwiększa liczbę członków formacji, którzy trzymają broń w domu (docelowo ma ich być 70%). Litwa, Łotwa i Estonia inwestują w wojska specjalne, których szybkie działanie może zapobiec eskalacji konfliktu w przypadku prowokacji lub działań dywersyjnych (bez potrzeby angażowania regularnych sił).

Państwa bałtyckie **zaktualizowały scenariusze ćwiczeń wojskowych**. Włączono do nich zadania z zakresu przeciwdziałania zagrożeniom niekonwencjonalnym, m.in.: walkę w terenie zurbanizowanym, obronę infrastruktury krytycznej, współpracę z lokalnymi władzami, eliminację dywersantów przez siły specjalne czy desant powietrzny. Państwa bałtyckie zaczęły testować elementy częściowej mobilizacji rezerw, jak w przypadku estońskich ćwiczeń Sill (maj 2015), na które powołano 7 tys. żołnierzy rezerwy.

(4) Rozwój infrastruktury wojskowej. Państwa bałtyckie zwiększyły inwestycje w rozwój infrastruktury wojskowej i logistyki (przy wspar-

ciu NATO, głównie USA). Powodem są ich ograniczone możliwości w zakresie przyjęcia sojusznicznych żołnierzy wraz ze sprzętem wojskowym (HNS). Stanowią one istotną barierę dla realizacji uzgodnionego na szczycie NATO w Newport planu wzmocnienia wschodniej flanki Sojuszu (m.in. intensyfikacji ćwiczeń wojskowych). Prace obejmują przede wszystkim modernizację baz lotniczych (Szawle, Lielvārde, Āmari), koszar, magazynów oraz powiększenie poligonów (Podbrodzie, Rukle, Rukla, Ādaži, Kuusalu, Tapu)¹⁵. Konflikt na Ukrainie przyczynił się do przyspieszenia realizacji kluczowych projektów, jak w przypadku wcześniejszego uruchomienia bazy lotniczej w estońskim Āmari na potrzeby Baltic Air Policing (BAP, kwiecień 2014).

Perspektywy

(1) Rozwój polityki bezpieczeństwa państw bałtyckich. Po aneksji Krymu państwa bałtyckie będą rozwijać potencjał sił zbrojnych w kierunku zwiększania zdolności do obrony własnego terytorium, przy dążeniu do wzmocnienia kolektywnej obrony w ramach NATO. Równocześnie Litwa, Łotwa i Estonia nie będą mogły pozwolić sobie na rezygnację z udziału w misjach zagranicznych. Zaangażowanie państw bałtyckich poza obszarem traktatowym wzmocnia ich pozycję w NATO oraz umożliwia im budowanie wizerunku wiarygodnych sojuszników (szczególnie w stosunkach z USA). Wobec braku dużych operacji pod egidą NATO aktualnie największym zagranicznym kontyngentem państw bałtyckich jest pluton sił zbrojnych Estonii w ramach misji UNIFIL w Libanie. Konflikt ukraiński wpłynie na silniejsze dążenie państw bałtyckich do zacieśniania współpracy militarnej z USA, postrzeganymi jako kluczowy sojusznik i gwarant bezpieczeństwa. Państwa bałtyckie będą zabiegać też o większą obec-

¹⁴ W 2014 roku Litwa dokonała zmian w ustawie o użyciu sił zbrojnych w czasie pokoju. W określonych przypadkach prezydent może wydać zgodę na użycie sił zbrojnych na terytorium Litwy bez zgody parlamentu. Parlament może tę decyzję podtrzymać lub odrzucić. Zmiany mają na celu skrócenie czasu reakcji sił zbrojnych w obliczu wewnętrznego zagrożenia.

¹⁵ Estonia w 2015 roku przeznaczyła dodatkowe 40 mln euro (do roku 2019) na HNS, a następnie zdecydowała o utworzeniu nowego poligonu w Soodla (na potrzeby zakupionych bojowych wozów piechoty).

ność wojskową europejskich członków NATO. Głównym celem Litwy, Łotwy i Estonii na szczycie NATO w Warszawie (lipiec 2016) będzie uzyskanie gwarancji stałej obecności wojsk sojuszników na własnym terytorium. W maju 2015 roku głównodowodzący sił zbrojnych państw bałtyckich zwrócili się do Naczelnego Dowódcy Wojsk Sojuszników NATO w Europie z wnioskiem o rozmieszczenie na terytorium Litwy, Łotwy i Estonii sił wielkości brygady (po batalionie w każdym państwie). Aktualnie stałą rotacyjną obecność zapewniają USA w ramach operacji Atlantic Resolve (po kompanii w każdym z państw bałtyckich). Do dłuższych i regularnych dyslokacji rotacyjnych sił w państwach bałtyckich i w Polsce zobowiązały się Niemcy oraz Wielka Brytania¹⁶. Równolegle ma miejsce rotacja sił europejskich sojuszników *ad hoc*, na okres jedno-, dwumiesięcznych ćwiczeń¹⁷. Wobec braku perspektyw dla utworzenia stałych baz NATO w państwach bałtyckich, kraje te będą zabiegać o ustalenie harmonogramu ciągłych rotacji lądowych kontyngentów sił sojuszników na wzór misji BAP, który zapewniłby permanentną obecność oddziałów większych niż pojedyncze kompanie amerykańskie. Ponadto Litwa, Łotwa i Estonia prowadzą zaawansowane rozmowy z USA ws. magazynowania kilkuset sztuk amerykańskiego sprzętu wojskowego (m.in. czołgów, bojowych wozów piechoty i samobieżnych haubic). Jego rozmieszczanie rozpocznie się w grudniu 2015 roku. Litwa, Łotwa i Estonia deklarują, że w pierwszej połowie 2016 roku pełną gotowość operacyjną osiągną jednostki integracyjne NATO (NFIU), których zadaniem jest koordynacja działań w zakresie przyjmowania wojsk sojuszników. Duże znaczenie dla państw

¹⁶ W 2015 roku Niemcy wysłały 220 żołnierzy na trzy miesiące na Litwę (kwiecień–lipiec) oraz 260 żołnierzy na trzy miesiące na Łotwę (sierpień–listopad). W październiku 2015 roku Wielka Brytania zapowiedziała wysłanie jednej rotacyjnej kompanii (ok. 100 żołnierzy) do państw bałtyckich i Polski (trzymiesięczne cykle ćwiczeń w każdym kraju).

¹⁷ Dotychczas realizowały ją Węgry, Dania, Portugalia i Belgia (wraz z Luksemburgiem) w sile ok. 140–270 żołnierzy.

bałtyckich ma zapewnienie dalszego wsparcia finansowego NATO dla rozbudowy infrastruktury wojskowej oraz wzmocnienia kontroli przestrzeni powietrznej, a także utrzymanie rozszerzonej misji BAP (obecnie 8 myśliwców).

Na szczycie NATO w Warszawie państwa bałtyckie będą dążyć do uzyskania gwarancji stałej obecności wojsk sojuszników na własnym terytorium.

Poczucie zagrożenia ze strony Rosji w małym stopniu przyczyni się do intensyfikacji trójstronnej współpracy wojskowej między Litwą, Łotwą i Estonią. Z jednej strony państwa bałtyckie pogłębiają współpracę w niektórych obszarach, np. bezpieczeństwa cybernetycznego, wymiany informacji czy ćwiczeń wojskowych z zakresu pełnienia roli państwa gospodarza. Dodatkowo w 2016 roku na dyżurze w Siłach Odpowiedzi NATO znajdzie się batalion państw bałtyckich BALBAT (przeznaczony do udziału w operacjach utrzymania pokoju). Z drugiej strony, braki finansowe i różne priorytety w rozwoju sił zbrojnych, a czasem też wzajemna nieufność ograniczają pole współpracy Litwy, Łotwy i Estonii. Przykładem jest wycofanie się Estonii ze wspólnego dywizjonu okrętów trałowo-minowych BALTRON w styczniu 2015 roku. Brakuje współpracy w dziedzinie koordynacji programów modernizacji sił zbrojnych oraz wspólnych zakupów UiSW, o czym świadczą realizowane przetargi. Państwa bałtyckie przeprowadzają mechanizację piechoty we współpracy z różnymi partnerami z Zachodu, oferującymi różne typy pojazdów opancerzonych. Oddzielnie pozyskują również m.in. przenośne przeciwlotnicze zestawy rakietowe. Wyjątek stanowi zakup amunicji do granatników Carl Gustaf wspólnie z Polską i Czechami (za pośrednictwem Europejskiej Agencji Obrony).

(2) Rozwój sił zbrojnych w państwach bałtyckich. Nawet znaczny wzrost wydatków na obronę, zakupy UiSW czy podniesienie liczby

żołnierzy nie doprowadzi do zrównoważenia negatywnych zmian w środowisku bezpieczeństwa państw bałtyckich. Stąd w najbliższych latach wzmocnieniu konwencjonalnego potencjału litewskich, łotewskich i estońskich sił zbrojnych towarzyszyć będzie zwiększanie zdolności w zakresie przyjmowania sojuszniczego wsparcia oraz rozpoznania i wczesnego ostrzegania. Równolegle państwa bałtyckie będą się koncentrować na przeciwdziałaniu zagrożeniom niekonwencjonalnym. W rezultacie wzrosnie znaczenie wojsk specjalnych w zakresie natychmiastowej odpowiedzi na sytuacje kryzysowe. W państwach bałtyckich dynamika zmian w siłach zbrojnych będzie zależeć w dużym stopniu od sytuacji gospodarczej, determinującej wielkość budżetów obrony. Ważnym czynnikiem są także niekorzystne zmiany demograficzne (postępująca depopulacja), które ograniczają

możliwości uzupełniania braków kadrowych. Wprowadzenie części reform może okazać się zadaniem zbyt ambitnym lub ulec rozłożeniu w czasie (np. plany zwiększania wydatków obronnych i liczby żołnierzy na Litwie i Łotwie), również z powodu cyklu wyborczego. Niemniej rosyjska agresja na Ukrainie przyczyniła się do inwestowania w obronę w państwach bałtyckich. Na Litwie, Łotwie i w Estonii istnieje obecnie wola polityczna systematycznego rozwoju potencjału militarnego, połączona ze wzrostem społecznego zainteresowania kwestiami bezpieczeństwa państwa (widocznym m.in. w rozbudowie ochotniczych formacji OT). Zmiany zachodzące w siłach zbrojnych państw bałtyckich, niezależnie od potencjalnej deeskalacji konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, będą miały charakter trwały, przynajmniej w perspektywie najbliższej dekady.

ANEKS 1

Siły zbrojne państw bałtyckich (2014)

	Litwa	Łotwa	Estonia
Siły zbrojne	zawodowe zawodowi – 7,9 tys. aktywna rezerwa (OT) – 3,8 tys.	zawodowe zawodowi - 5,31 tys. aktywna rezerwa (OT) – 7,85 tys.	poborowe z elementami uzawodowienia poborowi – 2,5 tys. zawodowi – 3,25 tys. aktywna rezerwa (OT) – 14,8 tys.
Wojska lądowe	3,5 tys. żołnierzy	3,85 tys. żołnierzy	5,3 tys. żołnierzy
Marynarka wojenna	600 żołnierzy	550 żołnierzy	200 żołnierzy
Siły powietrzne	1000 żołnierzy	310 żołnierzy	250 żołnierzy
Inne	wojska specjalne (b.d.), Obrona Terytorialna częścią wojsk lądowych (4,5 tys. członków, w tym 700 stałego personelu zawodowego)	wojska specjalne (b.d.), Obrona Terytorialna (8,45 tys. członków, w tym 600 stałego personelu zawodowego)	Obrona Terytorialna (14,8 tys. członków)
Czołgi	-	- 3 x T-55 (treningowe)	-
Transportery opancerzone	- 126 x M113A1 - 4 x M113 (zabezpieczenia technicznego) - 8 x MT-LB (inżynieryjne)	- 8 x Cougar (wypożyczone z USA)	- 56 x XA-180 Sisu - 40 x XA-188 Sisu - 21 x BTR-80 - 7 x Mamba
Broń przeciwpancerna	- przeciwpancerne pociski kierowane Javelin (b.d., 10 umieszczonych na samochodach terenowych) - granatnik Carl Gustaf (b.d.)	- przeciwpancerne pociski kierowane dalekiego zasięgu Spike (b.d.) - granatnik Carl Gustaf (b.d.) - 130 x działo przeciwczołgowe (90 mm)	- przeciwpancerne pociski kierowane Milan (b.d.) - przeciwpancerne pociski kierowane IMI MAPATS (b.d.) - granatnik Carl Gustaf (b.d.) - 130 x działo bezodrzutowe Pvpj 1110 - 30 x działo bezodrzutowe M40

	Litwa	Łotwa	Estonia
Broń przeciwlotnicza	- przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe Stinger i RBS-70 (b.d.)	- przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe RBS-70 (b.d.) - 24 x armata przeciwlotnicza L/70 (40 mm)	- przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe Mistral (b.d.)
Artyleria	- 18 x haubica M101 (105 mm) - 5 x moździerz 2B11 (120 mm) - 10 x moździerz M/41D (120 mm) - 15 x moździerz Krh/40 (na M113A1)	- 23 x armata polowa K-53 (100 mm) - 28 x moździerz L-16 (81 mm) - 25 x moździerz M120 (120 mm)	- 42 x haubica D-30 (122 mm) - 24 x haubica FH-70 (155 mm) - 41 x moździerz B455 (81 mm) - 10 x moździerz NM 95 (81 mm) - 80 x moździerz M252 (81 mm) - 14 x 2B11 (120 mm) - 165 x moździerz M/41D (120 mm)
Trałowce	4	6	4
Okręty patrolowe	4	5	1
Okręty wsparcia	4	2	-
Samoloty	- 3 x transportowy C-27J - 2 x transportowe L-410 - 1 x treningowy L-39ZA	4 x transportowy An-2	2 x transportowy An-2
Śmigłowce	8 x transportowe/SAR Mi-8	- 4 x wielozadaniowy Mi-17 - 2 x transportowy PZL Mi-2	4 x transportowy R-44

ANEKS 2

Wydatki na obronę w państwach bałtyckich w latach 2004–2016

(% PKB i wartość nominalna w mln USD i euro) wg SIPRI i danych resortów obrony

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Litwa													
% PKB	1,2%	1,2%	1,2%	1,1%	1,1%	1,1%	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	1,1%	b.d.
mln USD	418	455	504	550	567	428	357	345	345	357	378	425*	574*
Łotwa													
% PKB	1,7%	1,7%	1,9%	1,7%	1,7%	1,4%	1,1%	1,0%	0,9%	0,9%	0,9%	1%	1,4%
mln USD	382	444	559	609	597	379	287	297	273	293	307	254*	322*
Estonia													
% PKB	1,7%	1,9%	1,9%	2,1%	2,1%	2,3%	1,8%	1,7%	2,0%	2%	2%	2,05%	2,07%
mln USD	317	395	444	538	519	470	366	389	455	470	496	412*	449*

MAPA

Infrastruktura wojskowa w państwach bałtyckich

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Olaf Osica,

Justyna Gotkowska

REDAKCJA: Katarzyna Kazimierska, Anna Łabuszewska

SKŁAD: Bohdan Wędrychowski, Wojciech Mańkowski

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia

ul. Koszykowa 6a, 00-564 Warszawa

tel.: +48 | 22 | 525 80 00,

fax: +48 | 22 | 525 80 40

Opinie wyrażone przez autorów analiz nie przedstawiają oficjalnego stanowiska władz RP

Zapraszamy na naszą stronę: www.osw.waw.pl